

I. B. МУСІЄНКО, канд. іст. наук, ст. викладач НТУ “ХПІ”

**УКРАЇНІСТИКА В ДОСЛІДЖЕННЯХ УЧЕНИХ
ГУМАНІТАРНОГО НАУКОВОГО ЦЕНТРУ ІСТОРІЇ ТА
КУЛЬТУРИ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ (НІМЕЧЧИНА)**

У статті досліджені проблеми історії та науково-дослідницької й організаційної роботи Гуманітарного наукового центру історії та культури Центрально-Східної Європи, його структура, науковий кадровий потенціал, напрямки наукової діяльності, внесок учених Центру в розвиток українсько-німецьких наукових зв'язків і сучасної україністики.

In article have been analysed problems of history, research and organizational work of the Humanitarian centre of science of history and culture of central-east Europe, its structure, scientific personnel potential, the area of scientific activity, the contribution of scientists of the Center to development of Ukrainian-German scientific relations, modern Ukrainistik.

Всебічний розвиток фундаментальної україністики за кордонами України є сьогодні однією з нагальних потреб і першочерговим завданням, що стоїть перед українськими дослідниками та їхніми закордонними колегами, наукові інтереси яких зосереджені в Східній Європі. Реалізація цього масштабного завдання засвідчила б про створення гуманітарної аури України, довела б її присутність у світі – як країни з тисячолітньою історією, ліквідувала б деякі історичні упередження щодо української держави, яка нарешті перестала б сприйматися лише через призму Росії, – тобто сприяла би вирішенню найгостріших проблем західноєвропейських рецепцій України, на наявність яких неодноразово вказували українські науковці та діячі культури [1, 2].

Сьогодні наукові зв'язки істориків Німеччини та України через фінансові проблеми, мовні бар'єри та деяку інертність, є, на жаль, досить фрагментарними, обміни науковцями, публікаціями абсолютно недостатні. Тому так важливо підтримувати й вивчати досвід тих наукових закладів, які плідно розвивають такі зв'язки. Прикладом може слугувати діяльність у цьому напрямку Гуманітарного наукового центру історії та культури Центрально-Східної Європи (Geisteswissenschaftliches Zentrum Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas, далі – GWZO).

Аналізу внеску GWZO в розвиток славістики присвячені статті німецьких авторів В. Ебергарда [7], Ф. Хадлера [9], М. Бека [5], Р. Лінднера [19]. У них акцентовано увагу на інноваційному характері організації роботи науковців Центру, широкі можливості, які вона надає для міжнародних інтердисциплінарних досліджень. У той же час у цих працях не знайшли відображення питання розвитку в межах Центру україністики як однієї з важливих складових славістики. З іншого боку, історія та науково-дослідницька й організаторська робота Центру мало відомі в Україні, вони

досі не висвітлені в жодній із вітчизняних історіографічних праць. Українські історики не достатньо обізнані як зі змістом діяльності GWZO, його публікаціями, так і з можливістю співпраці із Центром. Виходячи з надзвичайно вагомого внеску Центру в розвиток сучасної україністики, вважаємо за потрібне й важливе заповнити цю лакуну. Отже, метою даного дослідження є вивчення історії виникнення Гуманітарного наукового центру історії та культури Центрально-Східної Європи, його структури, наукового кадрового потенціалу, основних напрямків наукової діяльності, налагодження в межах роботи Центру українсько-німецьких наукових зв'язків, внеску вчених Центру в розвиток як україністики в цілому, так і історіографії історії України зокрема.

Історія Центру починається в переломний для Німеччини час – добу складних процесів об'єднання країни після падіння Берлінської стіни. На початку 90-х років ХХ ст. німецькими науковцями був проведений ґрунтовний аналіз стану гуманітарних наук і зроблено висновок, що існує нагальна потреба розвитку міждисциплінарних, кооперативних міжнародних інноваційних досліджень. З іншого боку, перед західнонімецькими гуманітарними академічними структурами постали проблеми інтеграції кращих кадрових сил і напрямків досліджень, використання наукових досягнень східнонімецької історичної науки.

У 1992 р. було засновано сім нових напрямків дослідження, котрі курирувало Товариство Макса Планка, яке для цього створило «Дослідницьке товариство наукових проєктів». При формуванні штату товариства активно використовувався кадровий науковий потенціал інституту Академії Наук колишньої НДР. Серед нових дослідницьких напрямків був також представлений напрямок, у центрі уваги якого перебували проблеми історії та культури Східної та Центральної Європи („Forschungsschwerpunkt Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas“, FSP Ostmitteleuropa) [9, s. 108]. У 1995 р. опубліковано «Пропозиції до підтримки гуманітарних центрів», які передбачали на перші 12 років їхньої діяльності міжнародні й міждисциплінарні наукові розвідки, котрі ліквідували б роздрібненість гуманітарної науки. В основі діяльності гуманітарних центрів були покладені принципи компоравістики, інтердисциплінарності та міжнародної співпраці.

Гуманітарний науковий центр історії та культури Центрально-Східної Європи (Geisteswissenschaftliches Zentrum Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas) зареєстровано 30 жовтня 1995 р. у Лейпцигу в присутності міністра з питань науки Саксонії. Його першим директором було обрано професора доктора Вінфріда Ебергарда (перебував на цій посаді до 2007 р.) [5]. Членами Центру стали Німецький історичний інститут Варшави, Інститут Гердера в Марбурзі, Академія наук Саксонії, Міністерство науки й культури землі Саксонії, Societas Jablonoviana та Лейпцигський університет. У

1995 р. Центр переїхав із Берліна до Лейпцигу, де із січня 1996 р. розпочав свою роботу.

GWZO має статус позауніверситетського дослідницького інституту. Центр тісно співпрацює передусім із Лейпцизьким університетом, що передбачено трьома відповідними угодами. У 2003 р. GWZO отримав від проректора університету професора М. Шлегеля посвідчення про надання йому статусу Інституту при Лейпцизькому університеті.

Головними керівними органами GWZO є загальні збори членів товариства, кураторіум (опікунська рада), правління та наукова рада. У загальних зборах беруть участь представники Лейпцизького університету, Німецького історичного інституту (Варшава), Інституту Гердера (Марбург), Саксонської Академії наук, Товариства Jablonoviana та федеральної землі Саксонії, представленої Міністерством науки та мистецтва. Загальні збори приймають звіт правління та обирають зі свого середовища членів кураторіума. Кураторіум складається із чотирьох осіб, що мають право голосу. Директор GWZO та представник наукової ради також запрошуються на засідання кураторіума, але мають лише дорадчий голос. Головою кураторіума є представник Саксонського державного міністерства науки й культури. Правління відповідає за планування та організацію наукової роботи. Наукова рада складається з 5, рідко 9 науковців із Німеччини та інших країн (Німеччини, Чехії, Франції, Швейцарії, Австрії), які обираються на 4 роки. Міжнародна наукова рада (з 2003 р. – очолює професор Х. Альтріхтер) бере участь у вирішенні найбільш важливих проблем, у тому числі керівництві та плануванні наукової роботи й кадрових питань, дає фахову оцінку кожні чотири роки науковим досягненням товариства.

У GWZO працює 55 співробітників, з них 47 науковців, багато з яких є іноземцями [9, s. 109]. Усі наукові працівники Центру мають учені ступені, 4 – габілітовані. У Центрі дбайливо ставляться також і до підтримки наступного покоління науковців. Так, сьогодні тут готують свої дослідження 9 докторантів. Термін перебування науковців на посаді обмежений Законом про загальні принципи організації вищої освіти Німеччини. У Центрі діють дві програми з організації роботи так званих «запрошених науковців», які концептуально корегуються з напрямками досліджень центру. У 2001 р. тут перебувало 20 науковців-гостей, у 2002 р. – уже 52.

Щодо матеріального забезпечення, то Центр має у своєму розпорядженні приміщення загальною площею 1600 квадратних метрів, у тому числі конференц-залу, залу для семінарів, бібліотеку, приміщення для гостей-науковців з 6-ма персональними комп'ютерами. Бібліотека Центру, яка налічує понад 85 тис. одиниць, перетворилася на провідну сучасну спеціальну бібліотеку з дослідження Східно-Центральної Європи.

Річний бюджет Центру складає понад 3 млн. євро. Витрати на третину (це понад 1 млн. євро) забезпечуються за рахунок коштів федеральної землі Саксонія. Робота над проєктами додатково фінансується також Німецьким

дослідницьким товариством, Федеральним міністерством освіти та науки, Фондом Фольксвагена, Фондом Фрітца Тіссена, Фондом ZEIT та іншими фондами й організаціями. Так, лише за 2001–2003 рр. Центр отримав 7054082 євро додаткових коштів [6].

Щорічно Центр проводить понад 10 різноманітних наукових заходів – конференцій, з'їздів, засідань, відкритих лекцій. З 2001 р. конференції проходять не лише в Німеччині, але й за кордоном. З 2001 по 2004 рр. працівники Центру виступили з 551-ю доповіддю на наукових конференціях, з них з 269 – за кордоном. Відкриті лекції та конференції є важливою стороною наукової діяльності Центру. Доповідачами запрошуються найбільш авторитетні й шановані європейські спеціалісти з історії та культури Східної та Центральної Європи.

Цікавими науковими форумами з участю GWZO є Академічне Свято Книжкового ярмарку, яке Лейпцизький університет улаштовує на щорічному Лейпцизькому книжковому ярмарку та Лейпцизький Університетський ярмарок „Campus“.

Досить багатогранною є видавнича діяльність Центру – він публікує 5 власних збірок та інших періодичних видань. Лише в 2003 р. вийшли із друку 18 монографій, 40 статей до збірок, 104 доповіді його працівників.

Центр налагодив велику пропагандистську роботу, беручи участь у різних Інтернет-проектах та інформаційних союзах. GWZO має й свою надзвичайно інформаційно насичену й цікаву сторінку в Інтернеті [8]. За участю Центру реалізовано проект створення нового порталу «Об'єднаний каталог Східної Європи» („Verbundkatalog östliches Europa“), де були використані також і ресурси онлайн-каталогу бібліотеки Центру. GWZO ініціював створення Товариства напрямків розвитку інфраструктури суспільних наук (Gesellschaft Sozialwissenschaftlicher Infrastruktureinrichtungen e.V. (GESIS)), у рамках якого науковці різних країн проводять спільні багатофункціональні презентації та дослідження ресурсів Internet із проблем історії та культури Східної та Центральної Європи.

Діяльність центру присвячена порівняльному культурологічному вивченню культури та історії країн Центрально-Східної Європи з раннього Середньовіччя до XX ст. Географічні межі дослідження охоплюють територію від Балтійського моря до Адріатики, особливо історію чеського, угорського та польського народів. Дослідницькими пріоритетами вчених є міждисциплінарні проблеми, у тому числі співвідношення й розвиток відносин Східної та Центральної Європи як регіону в цілому із Західною Європою.

GWZO розглядає Центрально-Східну Європу не тільки як географічне, а й політичне утворення – тобто як історичний та культурний регіон, що впродовж X–XX ст. визначався специфічними факторами, котрі роблять його відмінним як від Сходу, так і від Заходу. Вивчення та реконструкція цих факторів у перспективі їхнього розвитку та із застосуванням інструментарію різних

дисциплін і складає першочергові завдання Лейпцизького центру. Для аналізу феномену цього історичного регіону проводяться порівняльні внутрішньорегіональні дослідження, що виявляють його прояви на національно-історичному рівні, а також міжрегіональні порівняльні дослідження, які сприяють структуризації європейської історії. У цілому йдеться про німецько-слов'янські та німецько-угорські регіональні сусідські відносини. Тематика проекту вимагає масштабної та кропіткої мультидисциплінарної спільної роботи як у Центрі, так і з кооперативними партнерами поза Центром. Центр, за оцінками фахівців, у відповідності до власних науково-методичних настанов, будує сьогодні надзвичайно вдалу інноваційну модель, яка пропонує рідкісні можливості для розвитку інтердисциплінарних проблем гуманітарних наук.

Слід підкреслити, що за висновками науковців, GWZO є єдиною на сьогодні науковою організацією Німеччини, яка проводить комплексні інтердисциплінарні дослідження Центрально-Східній Європі як цілого регіону [6, s. 4]. Крім Центру, ті чи інші етноси й аспекти розвитку історії та культури вказаного регіону вивчають також Інститут Гердера в Марбурзі, з яким укладений договір про співпрацю; Федеральний інститут культури й історії німців у Східній Європі (Ольденбург); Колегіум Кароліnum, дослідницький центр історії богемських країн (Мюнхен); Південно-Східний інститут (Мюнхен); Північно-Східний інститут (Люнебург); Дослідницький центр Східної Європи університету Бремена.

Проекти GWZO визначаються наступними дослідницькими перспективами: національні організації та формування регіональних та етнічних ідентичностей; культурний плюралізм Східної та Центральної Європи як єдність слов'янських, угорських, єврейських та німецьких культурних факторів – від середньовічних поселень до XX ст.; значення та кордони модернізації у зв'язку із загальноєвропейськими культурними рухами. Розвиток цього регіону розглядається науковцями GWZO як зміна й розвиток процесів культурного обміну. Лейтмотивом роботи Центру є проблеми «європеїзації» Центрально-Східної Європи як процесу повернення, повторного відкриття її європейськості.

Діяльність GWZO поділяється на п'ять так званих робочих сфер, що окреслюють наступні головні напрямки: „Germania Slavica“, як західний край Центрально-Східної Європи; національна література та суспільні зміни в цьому регіоні в XIX–XX ст.; метрополії Східної та Центральної Європи: регіональні культури – національні культури – європейська культура; історичний досвід та перспективи регіону: державні системи – нації – демократія; історія слов'янської рецепції та досліджень Східної та Центральної Європи в Німеччині; історія славістики в Німеччині.

Незважаючи на те, що в центрі уваги науковців GWZO із часу його заснування перебували питання історії Польщі, Чехії та Угорщини, однак поступово розширюється також інтерес і до проблем історії України. Усе

частіше на сторінках видань Центру, у його доповідях, на конференціях, з'являється українська тематика. Українськими партнерами GWZO є Інститут історії України та Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України; Науково-дослідний інститут карпатознавства Ужгородського національного університету.

Однією з форм роботи GWZO є організація публічних доповідей, зокрема так звані «Доповіді по середях GWZO». Темою цих публічних лекцій часто-густо обираються й ґрунтовні проблеми історії України. Так, К. Мік представив слухачам дослідницький проект «Досвід війни у Львові», В. Їльге розглянув у своїй доповіді тему «Конкуренція жертв? Геноцид, Голокост і Друга світова війна в спогадах пострадянської України».

У Центрі з 2002 р. за підтримки Фонду Фольксвагена проводяться дослідження в межах проекту «Мова та ідентифікація в умовах багатомовності: мовна ідентифікація в мультиетнічних регіонах Східної Європи (Молдова й Буковина)», до яких, окрім учених низки європейських університетів, залучено також і науковців Львівського університету. 20 березня 2003 р. у Лейпцигу була проведена виставка «Історія культури України в дзеркалі мистецтва екслібриса ХХ століття» [14].

Українські вчені, представники різних навчальних та наукових закладів України, мають сьогодні реальну можливість працювати як «запрошені науковці», «гості» в межах кожного з оголошених проектів GWZO. Серед них зустрічаємо імена таких відомих науковців, як Г. Касьянова (Інститут історії України НАН України), С. Стельмаха (Київський національний університет імені Тараса Шевченка), Д. Горбачова (Інститут театрального мистецтва), І. Жука (Українська теологічна Академія), О. Лагутенка (Національна Академія мистецтва та архітектури) та інших.

У рамках співробітництва із Центром в Україні було проведено кілька представницьких наукових конференцій, що стали важливим явищем міжнародного наукового життя. Так, у Львівській Богословській Академії 15–19 травня 2002 р. відбувся науковий форум "Конфесійна ідентичність і національна заангажованість: Греко-католицькі Церкви Центрально-Східної Європи в ХІХ–ХХ століттях", організований разом з GWZO (керівник – доктор Ханс-Крістіан Манер) Інститутом Історії Церкви Богословської Академії (виконавчий директор Інституту Історії Церкви д-р О. Турій). У конференції взяли участь представники 9 країн. Питання національної ідентичності греко-католиків вивчалися в Центрі протягом кількох років у рамках проекту «Проміжні організації та демократична стабільність у Східно-Центральній та Південній Європі в міжвоєнний період (1918–1939/40)». У центрі обговорення, що відбувалося як у історичній, так і в богословській площинах – проблеми участі греко-католиків у націєтворчих процесах у ХІХ – ХХ ст. передусім в Україні, а також у Білорусі, Росії, Румунії, Словаччині, Угорщині та Югославії; взаємовідносини греко-католицької церкви та інших конфесій; збереження східних традицій та приналежність до католицької

церкви; проблеми лояльності греко-католиків щодо окремої держави та залежність від Ватикану; проблеми визначення засад ідентичності греко-католиків – а саме церковні чи національні поняття (повідь проф. д-ра Крістофера Ханна (Галле), директора Інституту етнологічних досліджень Макса Планка та члена наукової ради GWZO); діяльність А. Шептицького та проблематика Унії в Росії (виступ доктора Георгія Авакумова, Мюнхен); питання сучасної еклезіальної ідентичності греко-католиків Центрально-Східної Європи (так, професор Крістоф Суттнер (Відень), відомий дослідник української та румунської гілок християнства, зупинився у своїй доповіді на з'ясуванні богословських підстав національно-політичної заангажованості греко-католиків; д-р Рудольф Прокші (Вюрцбург) висвітлив взаємини греко- та римо-католиків, а д-р Йоханес Оельдемманн (Падеборн) розглянув проблеми унії та "уніатизму" в сучасному екуменічному діалозі) [31].

Друга Міжнародна конференція «Розділені історичні культури? Значення Другої світової війни для становлення національної державної символіки й колективної культурної пам'яті в Східно-Центральній Європі», організована GWZO (відповідальний професор д-р Стефан Трьобст) спільно з Інститутом історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, Гете-Інститутом та редакцією львівського журналу "І", відбулася 30 травня – 1 червня 2003 р. у Львові. Зі вступною доповіддю "Львів у Другій світовій війні" виступив Крістоф Мік, науковець Інституту Східноєвропейської історії та країнознавства Університету Тюбінген (Німеччина). Вільфрід Їльге та Стефан Трьобст представили учасникам конференції проект GWZO „Візуальні та історичні культури в Східно-Центральній Європі в процесі державної та суспільної модернізації від 1918 року». Загальну зацікавленість викликали змістовні доповіді німецьких учених Вільфріда Їльге (GWZO) "Державна символіка в "національному дискурсі" України 1991 року й спадщина Другої світової війни" та Франка Гольчевського з Інституту Східноєвропейської історії Гамбурзького університету (Німеччина) "Несумісне минуле. Дискурс про Другу світову війну в Україні та Польщі" [30].

8–9 червня 2005 р. у Києві під патронатом Академії наук України та Інституту історії України відбулася наступна німецько-українська конференція «Історична культура та Друга світова війна в Україні й Німеччині». Організаторами цього представницького наукового форуму з боку GWZO були професор доктор Стефан Трьобст та Вільфрід Їльге. Німецькі вчені оголосили п'ять змістовних доповідей, що були присвячені актуальним проблемам Другої світової війни: «Радянські примусові робітники в німецьких спогадах та дебатах після 1989 р.» (А. Хойслер, Мюнхен); «Знищення євреїв в Україні – білі плями в історичному розгляді» (Д. Поль, Мюнхен); «Український націоналізм і німецька армія – конгруентність цілей та реальність (Ф. Гольчевський, Берлін); «Західноукраїнський національний рух і Німецький Рейх 1938–1944 –

асиметрична бойова співдружність» (Ф. Грелка, Берлін); «Друга світова війна в спогадах німців» (Н. Фрай, Йена); «Значення Другої світової війни й суспільна історична політика та політика в галузі символіки посткомуністичної України (1991–2004)» (В. Їльге, Лейпциг) [32].

Науковці GWZO опублікували низку фундаментальних праць із проблем україністики. У центрі розгляду українознавчих студій – питання як середньовічної та нової історії України, так і новітньої доби. Дітлінд Хюхткер розробив питання історіографії, соціальної історії, становлення національної ідентичності в умовах багатомовного прикордонного регіону австрійської провінції Галичини [10, 11]. Історія столиці української Галичини, Львова, у період із початку ХХ ст. до початку Другої світової війни, стала об'єктом дослідження Анни Вероніки Вендланд. Особливу увагу дослідниця приділила проблемам історії міської громади; урбаністичним процесам; розгляду міста як пункту перетину різних культур; міжетнічним стосункам; національній ідентичності й творенню національного міфу українців і поляків; цивілізуючим впливом Заходу на Східну Європу [28, 29].

Дітмар Шорковитц присвятив свої роботи аналізу етнічних процесів у Східній Європі з особливим акцентом на етнополітичних конфліктах у Північному Причорномор'ї [21, 22]. Стефан Трьобст акцентував увагу на історії виникнення та проблемах такої квазідержави, як так звана Придністровська республіка, а також вивченню історичної пам'яті посткомуністичних культур Східної Європи [23]. У 2003 р. вийшла книга С. Трьобста та В. Їльге «Державна символіка та історична культура в новій Східній Європі», у якій досліджено також і питання державного будівництва та впровадження державної символіки в Україні [27]. В. Їльге опублікував у колективній монографії „Знищення голодом. Голодомор в Україні та СРСР» фундаментальну статтю «Голодомор та нація. Голод в українському розумінні історії» [12]. З під пера цього талановитого дослідника вийшли й такі ґрунтовні дослідження, як «Національне розуміння історії в українських історичних книгах», «Історична культура та творення національної ідентичності в Україні», «Державна й нація: Україна» та інші [13–17].

Однак останнім часом через низку політичних процесів, які мали наслідком нестабільність ринку праці для фахівців-славістів, у Німеччині почали проявлятися й надзвичайно негативні тенденції, пов'язані зі згортанням досліджень славістики й україністики. Плани керівництва вищої школи Німеччини на період до 2009 р. передбачають скорочення кафедр, курсів, кількості професорів, що працюють у цій галузі.

У «Меморандумі» щодо стану славістики (у тому числі й україністики) у Німеччині (2005 р.) підкреслювалося, що сучасний стан славістики, яку зарахували до складу так званих «малих фахів», постійне скорочення обсягів її вивчення, не відповідає новим політичним реаліям: розбудові Європейського Союзу та входженням до нього нових слов'янських країн.

Славістика сьогодні потребує всебічної підтримки, захисту й лобювання [4, 20].

Відома українська дослідниця О. Пахльовська звертає увагу на той факт, що західна україністика перебуває в драматичному становищі, тому що вона й досі не перетворилася на модерну інституціоналізовану дисципліну, у західних університетах сьогодні абсолютна недостатня кількість самостійних центрів та кафедр україністики. Якщо україністикою будуть займатися лише українці, підкреслює професорка, вона не стане наукою, цікавою світу. Важливим є, робить висновок Пахльовська, побудувати комплексну перспективу праці над поглибленням присутності української культури у світі [3]. Тому досвід роботи Лейпцизького центру є вкрай вагомим, він потребує подальшого детального вивчення, популяризації й використання для розробки перспективних програм розвитку українсько-німецьких наукових зв'язків.

Отже, Гуманітарний науковий центр історії та культури Центрально-Східної Європи зробив неочіненний внесок у організаційний та науково-методичний розвиток сучасної західноєвропейської німецькомовної україністики й має у своєму активі ґрунтовні праці з багатьох проблем історії України. Однак ці традиції Центру вимагають збереження й подальшого значно більш динамічного розвитку на підставі комплексних довгострокових двосторонніх українсько-німецьких програм. Адже німецькомовна україністика є сьогодні надзвичайно важливим чинником створення позитивного міжнародного іміджу України, утвердження її як повноправного члена європейського співтовариства.

Список літератури: 1. *Костенко Л.* Гуманітарна аура нації або дефект головного дзеркала // http://ukrlife.org/main/minerva/l_kosten.htm. 2. *Костенко Л.* Україна як жертва й чинник глобалізації катастроф // *День*. – №76 – 2003. – 25 квіт. 3. *Пахльовська О.* Гуманітарна освіта й розвиток україністики <http://www.uvkr.com.ua/ua/visnyk/uvkr-2002/november/binom11.html>. 4. *Auswertung der Reaktionen auf das Memorandum über den Zustand der Slavistik in Deutschland vom Mai 2005 (Prof. Dr. Herta Schmid, Dr. Katrin Berwanger; Universität Potsdam, August 2005)* // http://www.uni-potsdam.de/u/slavistik/aktuell/auswertung_memorandum.pdf. 5. *Beck M.* Enge Bande zur Universität. Neues Zentrum erforscht Historie Ostmitteleuropas // *Leipziger Volkszeitung*. – 1996 – 4 Juni – S. 11. 6. *Bewertungsbericht zum „Geisteswissenschaftlichen Zentrum Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas“ (GWZO), Leipzig* // <http://www.wissenschaftsrat.de/texte/6815-05.pdf>. 7. *Eberhard W.* Das Geisteswissenschaftliche Zentrum Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas in Leipzig // *Bohemia*. – 1996. – № 37 – S. 431–435. 8. *Geisteswissenschaftliches Zentrum Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas* // <http://www.uni-leipzig.de/gwzo/>. 9. *Hadler F.* Das Geisteswissenschaftliches Zentrum Geschichte und Kultur Ostmitteleuropas in Leipzig // *Berliner Osteuropa Info. Osteuropa-Institut der FU Berlin*. – 2000. – № 14 – S. 107–111. 10. *Hüchtker D.* Der "Mythos Galizien". Versuch einer Historisierung // *Die Nationalisierung von Grenzen. Zur Konstruktion nationaler Identität in sprachlich gemischten Grenzregionen (Tagungen zur Ostmitteleuropa-Forschung 16)*. – Marburg, 2002. – S. 81–107. 11. *Hüchtker D.* Geschichte(n) über Raum und Zeit. Die habsburgische Provinz Galizien in der Historiographie und in Zeugnissen politisch aktiver Intellektueller (Ende 19./Anfang 20. Jh.) // *Comparativ*. – 2003. – № 1. – 13 H. – S. 73–84. 12. *Jilge W.* Holodomor und Nation. Der Hunger im ukrainischen Geschichtsbild // *Vernichtung durch Hunger. Der Holodomor in der Ukraine und der UdSSR*. – Berlin, 2004. – S. 147–163. 13. *Jilge W.* Nationale Geschichtspolitik in der Perestrojka in der

Ukraine (1985–1989/91) // Gegen Erinnerung. Geschichte im Transformationsprozeß Ost-, Ostmittel- und Südosteuropas. – München, 2005 (Veröffentlichungen des Historischen Kollegs München, 61). – S. 17–21. **14.** *Jilge W.* Geschichtskultur der Ukraine im Spiegel der ukrainischen Exlibris-Kunst des 20. Jahrhunderts. Katalog zur Ausstellung. – Leipzig, 2003. – 139 S. **15.** *Jilge W.* Geschichtskultur im Sozialismus und danach (II). Literatur, Bildende Kunst, Architektur, Film und Theater in der Herausbildung Sozialistischer Geschichtsbilder // *Bohemia*. 2002 — № 43. – S. 204–211. **16.** *Jilge W.* Nationale Geschichtsbilder in ukrainischen Geschichtslehrbüchern. Am Beispiel der Darstellung der Kiever Rus' // *Osteuropa*. – 2000. – H. 11. – № 50 – S. 1233–1253. **17.** *Jilge W.* Staat und Nation: Ukraine // *Der Weltkrieg 1914-1918. Ereignis und Erinnerung*. – Berlin, 2004 – S. 251–253. **18.** *Jilge W.* Staatssymbolik und Nationsbildung in der Ukraine (1991–2001) // *Ost-West. Europäische Perspektiven*. – 2002. – H. 2. – № 2 – S. 131–140. **19.** *Lindner R.* Im Reich der Zeichen. Osteuropäische Geschichte als Kulturgeschichte. // *Osteuropa*. – 2003. – № 53. – H. 12 (Dezember). – S. 1757–1771. **20.** Memorandum über den Zustand der Slawistik in Deutschland // <http://www.uni-potsdam.de/u/slavistik/aktuell/memorandum.pdf> **21.** Schorkowitz D. Osteuropäische Geschichte und Ethnologie. Panorama und Horizonte // *Hundert Jahre Osteuropäische Geschichte. Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft*. – Stuttgart, 2005. – S. 237–256. **22.** Schorkowitz D. Clio und Natio im östlichen Europa. // *Historische Zeitschrift*. – 2004–2005. – № 279 – H. 1 – S. 1–33. **23.** *Troebst S.* „Wir sind Transnistrier!“ Geschichtspolitik im Ostteil Moldovas // *Gegen Erinnerung. Geschichte als politisches Argument im Transformationsprozeß Ost-, Ostmittel- und Südosteuropas*. – München, 2006. – S. 277–302. **24.** *Troebst S.* Jalta versus Stalingrad, Gulag versus Holocaust. Konfligierende Erinnerungskulturen im größeren Europa // *Berliner Journal für Soziologie*. – 2005. – № 15 – H. 3. – S. 381–400. **25.** *Troebst S.* „Was für ein Teppich?“ Postkommunistische Erinnerungskulturen in Ost(mittel)europa // *Der Kommunismus im Museum. Formen der Auseinandersetzung in Deutschland und Ostmitteleuropa*. – Köln, Weimar, Wien, 2005. – S. 31–54. **26.** *Troebst S.* „Intermarium“ und „Vermählung mit dem Meer“: Kognitive Karten und Geschichtspolitik in Ostmitteleuropa // *Geschichte und Gesellschaft*. – 2002. – № 28 – H. 3. – S. 435–469. **27.** *Troebst S., Jilge W.* Staatssymbolik und Geschichtskultur im neuen Osteuropa. – Stuttgart, 2003. – 109 S. **28.** *Wendland A. V.* Galizien: Westen des Ostens, Osten des Westens. Annäherung an eine ukrainische Grenzlandschaft // *Österreichische Osthefte* – 2000. – 42.3/4. – S. 389–421. **29.** *Wendland A. V.* Nachbarn als Verräter: Nationalisierungsprozesse, Erinnerungspolitik und städtische Öffentlichkeiten in Lemberg (1914–1939) // *Stadt und Öffentlichkeit in Ostmitteleuropa. Beiträge zur Entstehung moderner Urbanität zwischen Berlin, Charkiv, Tallinn und Triest*. – Stuttgart: Steiner, 2002 (Forschungen zur Geschichte und Kultur im östlichen Mitteleuropa; 14). – S. 149–169. **30.** <http://hsozkult.geschichte.hu-berlin.de/termine/id=1883>; <http://www.ji-magazine.lviv.ua/conf-may2003/progr-ukr.htm> **31.** <http://www.uni-leipzig.de/gwzo/konferenzen/bericht/lemberg.htm>. **32.** http://www.uni-leipzig.de/gwzo/konferenzen/Programme/UkrDt_05.htm